

O KAPETANU TOPNIKA GRGURU GARBINU († 1621.) I NJEGOVOJ KUĆI U ZADRU

Bojan GOJA
Ministarstvo kulture
Uprava za zaštitu kulturne baštine
Konzervatorski odjel u Zadru
Zadar, Hrvatska

UDK: 728.1(497.5 Zadar)“16“
Izvorni znanstveni rad
Prihvaćeno: 24. svibnja 2016.

U radu se na temelju arhivskih i terenskih istraživanja donose nove spoznaje o luneti portala s nekadašnje kuće obitelji Garbin u Zadru, danas ugrađenoj u kuću u Ulici Mate Karamana. Preciznije se blazonira grb u luneti portala te ga se dovodi u vezu s kapetanom zadarskih topnika Grgurom Garbinom. Plemićka obitelj Garbin podrijetlom je iz Paga, a jedna grana prešla je početkom 17. stoljeća u Zadar. Zaključuje se da je luneta portala izrađena malo nakon 1609. godine kada prema arhivskim dokumentima Grgur Garbin kupuje kuću u blizini samostana sv. Dimitrija u Zadru. Utvrđuje se položaj kuće te se donose novi arhivski podatci iz života Grgura Garbina i njegovih potomaka. Saznaje se da je njegov sin Ivan Grgur (Zan Gregorio) zanimanjem bio zlatar.

Ključne riječi: Zadar, 17. stoljeće, kapetan Grgur Garbin, stambena arhitektura.

U portal kuće čije se pročelje pruža istočnom stranom Ulice Mate Karamana ugrađena je polukružna luneta vrlo kvalitetne klesarske izvedbe i vrijedan je primjer plastike podrijetlom s novovjekovne stambene arhitekture u Zadru.¹ Vanjski dvostruko profilirani okvir ukrašen je nizom ovula sa strjelicama. Na središnjoj plohi u obliku lunete isklesan je bogato ukrašeni grb. Unutar štita njemačkog tipa (*a tacca, targa*) na cjelovitom polju bez podjela prikazan je top na kotačima okrenut ulijevo, iznad su dva vrhovima sučeljena palca koja rastu iz okvira štita i podržavaju stilizirani cvijet ljiljana, a uz desni rub okvira dodano

¹ Riječ je o pročelju adaptiranom nakon razaranja grada u Drugom svjetskom ratu u koje su ugrađeni različiti stariji arhitektonski elementi. U vrijeme izgradnje ovog stambenog bloka 1957. – 1958. godine sve prijeratne kuće u tom dijelu grada bile su ili već sasvim porušene ili su sačuvane tek njihove djelomične ruševine. O poslijeratnoj obnovi stambenih zgrada u ovom gradskom bloku vidjeti: Antonija MLIKOTA, *Obnova i izgradnja povijesne jezgre Zadra nakon razaranja u Drugom svjetskom ratu*, doktorski rad, Zagreb, 2013., kataloška jedinica br. 73., 455 – 456. Osim same lunete, ostali dijelovi sadašnjeg portala i drugi elementi ugrađeni u isto pročelje nisu predmet ovog rada jer se ne može sa sigurnošću tvrditi da su i oni izvorno pripadali kući kapetana Grgura Garbina. Danas ovaj portal u Ulici Mate Karamana nije označen kućnim brojem. Nadvratnik je označen brojem 146, a pod njim se raspoznaje i broj 13.



SLIKA 1. Luneta portala nekadašnje kuće Grgura Garbina, Ul. Mate Karamana, Zadar

je lice muškarca prikazano u profilu okrenuto udesno. Muškarac na glavi ima šešir ukrašen perjanicom. Na štitu je turnirska kaciga sa spuštenim vizirom u vrhu obavijena točenicom, a nad njom lik pantere okrenut udesno. Pantera u desnoj šapi nosi razmotani svitak s geslom na latinskom jeziku: „ADVERSARIIS OBSTO“ („Protivnicima suprotstavljen“). Štit je ukrašen povijenim akantusovim lišćem koje ispunjava i plohu lunete (Sl. 1).

Luneta portala i grb u njoj su u ranijoj literaturi koja se bavila lokalnom heraldikom ili zadarskim graditeljskim spomenicima tek uzgredno spomenuti. Giuseppe Sabalich opisuje lunetu i grb nad vratima kuće na gradskom broju (*civico numero*) 166/167 nekad u vlasništvu obitelji Pellegrini-Danieli. Nepoznat mu je pravi vlasnik grba. Navodi da hvarska grana rapske obitelji Zudenigo na grbu ima jednako geslo.² Portal, stilski ga određujući renesansno-gotičkim, spominje i Ivo Petricioli posebno ističući polukružnu lunetu koju ispunja gotički grb nepoznate obitelji.³ Miroslav Granić zna da grb pripada paškoj obitelji Garbin

² Giuseppe SABALICH, *Guida archeologica di Zara*, Zadar, 1897., 494 – 495. Za njegovim se mišljenjem pri određivanju vlasnika grba izgleda poveo i A. Dudan. Usp. Alessandro DUDAN, *La Dalmazia nell' arte italiana: venti secoli di civiltà. Vol. 2, Dall' anno 1450 ai nostri giorni*, Fratelli Treves, Milano, 1922., 264. O grbu rapske obitelji Zudenigo vidjeti: Miroslav GRANIĆ, „Stari rapski grbovi i pečati“, *Rapski zbornik*, (ur.) Andre Mohorovičić, JAZU – Skupština općine Rab, Zagreb, 1987., 249.

³ Ivo PETRICIOLI, „Lik Zadra u srednjem vijeku“, *Grad Zadar. Presjek kroz povijest*, (ur.) G. Novak i V. Maštrović, Institut JAZU u Zadru, posebna izdanja, Zadar, 1966., 160. Na priloženom gradskom planu kuća s portalom označena je brojem 10 i definirana kao bezimena palača u tadašnjoj Ul. Natka Nodila. Plan I, između str. 176 – 177.



te navodi da su u Zadru plemeniti Garbini imali kuću u predjelu Sv. Dimitrija, od koje je sačuvan portal izveden u stilu kasne renesanse ukrašen obiteljskim grbom u koji su pridodani top i glava.⁴ Lunetu u sklopu portala zajedno s drugim arhitektonskim elementima (dvije menzole) ugrađenima u zid kuće detaljno je analizirao Laris Borić ne riješivši pritom obiteljsku pripadnost grba, ali ispravno prosuđujući kako se zbog prikaza topa može pomišljati na nekog nama neznanog vojnog zapovjednika ili bombardijera. Portal s lunetom i dvije menzole smatra djelom majstora povezanog s nekim od majstora iz kruga Jurja Dalmatinca ili korčulanskih kamenoklesarskih radionica aktivnih posljednjih desetljeća 15. ili početkom 16. stoljeća.⁵

Na početku je potrebno utvrditi iz kojeg se razloga grb paške obitelji Garbin našao na portalu zadarske kuće. Paška obitelj Garbin istog je korijena kao i Palčići i Bilinići, a svi potječu od starog roda Skitković ili Kreljčić koji je poznat već početkom 14. stoljeća. Osnivačem Garbina smatra se Ivan, sin paškog rektora Rastinje zvanog Palac. Ivan umire 1447. godine, a nosio je nadimak „Garbin“, što bi moglo značiti da je bio nagle i grube naravi.⁶ Imao je tri sina: Rastinju, Dišinju i Dobronju. Godine 1433. priznato im je nasljedno plemstvo, pa su njihovi potomci stekli pravo ulaska u paško plemićko vijeće po nasljednom pravu. Jedna grana paških Garbina prešla je početkom 17. stoljeća u Zadar. Zapovjednik topnika zadarske tvrđave kapetan Grgur (Gregorio) Garbin primljen je 22. lipnja 1612. godine u vijeće zadarskih građana, a njegov sin Ivan Grgur (Zan Gregorio) Garbin primljen je u zadarsko građanstvo 23. listopada 1623. godine. Kapetan Grgur Garbin u Zadru je sastavio dvije oporuke: jednu pred bilježnikom Simonom Venierom, i ta je otvorena 25. siječnja 1621. godine, a drugu pred bilježnikom Giulijem de Marchi koja je otvorena 27. siječnja 1621. godine. Grb obitelji Garbin istovjetan je grbu izumrle paške obitelji Palčić: na štitu na modrom polju dva prsta (palca) rastu iz donjih krajeva štita i podržavaju stilizirani ljiljan.⁷

Zbog prikaza topa i lika muškarca s karakterističnim šeširom ukrašenim perjanicom u grbu zadarska se luneta može izravno povezati s konkretnim članom obitelji Garbin – upravo spomenutim Grgurom Garbinom, kapetanom

⁴ Miroslav GRANIĆ, *Blasone genealogico Marka Laura Ruića iz 1784. godine*, Matica hrvatska Pag, Pag, 2011., 36.

⁵ Laris BORIĆ, *Renesansna skulptura i arhitektonska plastika u Zadru*, doktorska disertacija, Zadar, 2011., 195, kataloška jedinica STA 1. 43, 606 – 607.

⁶ U mletačkom narječju izrazima *garbin* i *garbéto* označava se muška osoba osorne, surove, stroge i žestoke čudi. Usp. Giuseppe BOERIO, *Dizionario del dialetto veneziano*, Venecija, 1856., ristampa Firenze, 1998., 299.

⁷ Miroslav GRANIĆ, *Paški grbovnik*, Književni krug, Split, 2002., 44 – 46; M. GRANIĆ, *Blasone genealogico Marka Laura Ruića iz 1784. godine*, 35 – 36.



zadarskih topnika. On je, očito zbog svojeg statusa i istaknute dužnosti u životu tadašnjeg grada te da bi se razlikovao od drugih odvjeta ove obitelji, u izvorni grb dodao i neke za njegovo zanimanje osobite simbole: top i svoj „portret“ – glavu muškarca ukrašenu karakterističnim šešikom.

Tijekom 17. stoljeća takav šešir ukrašen dugačkom perjanicom i jednak onome na Garbinovu grbu bio je uobičajen dio odore venecijanskih zapovjednika u činu kapetana, pa tako i onih u postrojbama topnika – *bombardiera*. Topništvo je bilo važan dio mletačkih vojnih snaga i o njegovu je usklađivanju s najnovijim dostignućima na tom području neprestano vođena velika brigada. Ta su nastojanja zasigurno bila i dodatno pojačana pojavom Osmanlija na jugoistoku Europe. Po odluci Vijeća desetorice iz 1500. godine prva bratovština topnika osnovana je u Veneciji 1501. godine i stavljena pod zaštitu sv. Barbare. Bratovština je prvotno okupljala stručnjake u taljenju bronce i korištenju vatrenog oružja. Sjedište joj je u početku bilo uz crkvu sv. Andrije, no zbog povećanja broja članova ubrzo se sele u prikladniji prostor uz crkvu sv. Marcuole, da bi naposljetku doselili u blizinu crkve Santa Maria Formosa gdje su dobili na korištenje i oltar posvećen sv. Barbari. Sadašnji oltar izgrađen je 1719. godine, a na njega su postavljene starije slike *Sv. Barbare sa svecima*, dijelovi poliptiha autora Jacopa Palme Starijeg (1480. – 1528.). Oltar je u vrhu ukrašen simbolima djelatnosti bratovštine: topovima, puškama i drugim oružjem, a mramorni reljef na antependiju s prikazom *Mučeništva svete Barbare* izradio je 1719. godine venecijanski kipar Giuseppe Toretti (1664. – 1743.).⁸ Uskoro se na čitavom mletačkom prostoru otvaraju i brojne druge *scuole de' bombardieri* pri kojima se učila i vještina topništva. Od dobrog topnika očekivalo se da zna čitati i pisati, da je dobro upućen u važne matematičke grane kao što su aritmetika i geometrija, da poznaje vještinu pripreme pušcanog praha, da je sposoban organizirati prijevoz artiljerijskog oružja kroz ulice, preko rijeka i močvara te da zna postaviti topničke baterije i izvršiti opsadu ili isplanirati raspored topništva neke utvrde radi njezine obrane.⁹

Dakle, može se ustvrditi da je zapovjednik topnika morao uistinu biti sposoban i vladati različitim specifičnim znanjima i vojničkim vještinama, pa te osobine vrijede i za zapovjednika zadarskih topnika Grgura Garbina koji je po svojoj profesionalnoj dužnosti bez sumnje morao biti pripadnik bratovštine topnika u Zadru.

⁸ Elisabetta MARTINELLI PEDROCCO, „Altrescuole. Vicendestoriche e artistiche“, *Scuole di Venezia*, (ur.) T. Pignatti, Electa, Milano, 1981., 221 – 223; Tomas SHARMAN, „Giuseppe Toretti“, *La scultura a Venezia da Sansovino a Canova*, (ur.) Andrea Bacchi, Longanesi & C., Milano, 2000., 795 – 799.

⁹ Alberto PRELLI, *Sotto le bandiere di San Marco. Le armate della Serenissima nel' 1600*, Itinera Progetti, Bassano del Grappa, 2012., 37 – 40, 107 – 119.



Najranije vijesti o postojanju zadarske bratovštine topnika (*Scuola dei bombardieri in s. Barbara*) sežu u 1615. godinu kada joj kaptol ustupa na korištenje staru crkvicu svetih Četrdeset mučenika. Bratovština je crkvu popravila i u njoj podigla oltar u čast svoje zaštitnice svete Barbare, pa se od tada i crkva uobičajeno stala nazivati njezinim imenom. Crkvice svetih Četrdeset mučenika, kasnije nazvana sv. Barbare, nalazila se nedaleko katedrale, na križanju današnje Široke ulice i Ulice Šimuna Kožičića Benje koja vodi prema vratima sv. Krševana. U nekadašnjem rasteru sada nestalih gradskih blokova tim se pravcem protezala ulica koja se sredinom prve polovine 19. stoljeća nazivala *Calle Santa Barbara*, a ime je dobila upravo po crkvi sv. Barbare. Članovi bratovštine morali su izvoditi vježbe iz gađanja te su pomagali u gašenjima požara. *Bombardieri* su u Zadru o svečanostima pravili vatromete, a smjeli su i javno nositi oružje. Poslije navršene šezdesete godine života imali su pravo na mirovinu. Bratovština topnika prestala je postojati padom Venecijanske Republike. Nedugo potom, 1806. godine crkva je zauzeta od francuske vojske, desakralizirana i stavljena pod upravu državnih dobara te ubrzo prodana zadarskom trgovcu i posjedniku Dujmu Nakiću (Doimo Nachich) koji je nad njezinim temeljima 1825. godine sagradio obiteljsku kuću.¹⁰ Vijesti o utemeljenju bratovštine topnika pod zagovorom sv. Barbare u crkvi svetih Četrdeset mučenika, neposredno nakon njezina prvog spomena, zabilježene su i u vizitaciji ove crkve izvršenoj 1626. godine od zadarskog nadbiskupa Ottaviana Garzadorija (nadbiskup od 1624. do 1639. godine). Crkva je tada imala jedan kameni oltar i bila dobro opremljena neophodnim inventarom.¹¹ U Stalnoj izložbi crkvene umjetnosti u Zadru danas je izložena oltarna slika s prikazom sv.

¹⁰ O crkvi sv. Barbare i zadarskoj bratovštini topnika vidjeti: Carlo Federico BIANCHI, *Zara cristiana*, I, Zadar, 1877., 446 – 447, 513; Giuseppe SABALICH, *Guida archeologica di Zara*, 434 – 435; Vladislav CVITANOVIĆ, „Bratovštine grada Zadra“, *Zadar – Zbornik*, Matica hrvatska, Zagreb, 1964., 462; Ivo PEDERIN, *Mletačka uprava, privreda i politika u Dalmaciji (1409 – 1797)*, Dubrovnik, 1990., 90. Za smjer *Calle Santa Barbara* vidjeti: Hrvatska – Državni arhiv u Zadru (dalje: HR-DAZD), 382 – Uprava za katastarsku izmjeru, 1823. – 1839., br. 577, Zadar – Grad, 1825. – 1827. Položaj crkve sv. Četrdeset mučenika (sv. Barbare) ucrtan je i na rekonstruiranim tlocrtima grada krajem 15. i u 18. stoljeću. Usp. Tomislav RAUKAR – Ivo PETRICIOLI – Franjo ŠVELEC – Šime PERIČIĆ, *Prošlost Zadra – knjiga III: Zadar pod mletačkom upravom 1409.–1797.*, (ur.) Dinko Foretić i Ivo Petricioli, Narodni list i Filozofski fakultet Zadar, Zadar, 1987., 135, plan grada između str. 560 i 561.

¹¹ Hrvatska – Arhiv Zadarske nadbiskupije (dalje: HR-AZDN), Vizitacije, kutija 1/sv. 6, fol. 123. *Visitatio ecclesiae Quadraginta sanctorum*
Deindea vissit ad ecclesiam Quadraginta sanctorum, in qua est instituta confraternitas Bombardiariorum sub invocatione sanctę Barbare, altare est lapideum, non sacratum, et de necessariis satis convenienter provisum, in quo ad instantiam dictę confraternitatis celebratur singulis diebus Dominicis, festivitibus Beatę Marię Virginis, omnium Apostolorum, et sollemnioribus anni. Dicta ecclesia est beneficium unitum masse Capitulari, et Capitulares ex eorum obligatione celebrant in eadē festivo Quadraginta Martyrum.



Barbare za koju se navodi da potječe iz ove bratimske crkve, a naslikao ju je 1730. godine venecijanski slikar Giovanni Battista Augusti Pitteri (oko 1691./1695. – nakon 1759.).¹²

Dakle, godine dolaska Grgura Garbina¹³ u Zadar vremenski se podudaraju s prvim poznatim vijestima vezanima uz zadarsku bratovštinu topnika, pa se može pretpostaviti i njegova značajna uloga u njezinu utemeljenju i upravljanju. Ubrzo nakon dolaska u Zadar, 17. siječnja 1609. godine od Bortola Paradisa rečenog Rajković (Raicovich) kupio je kuću u neposrednoj blizini samostana sv. Dimitrija.¹⁴ Izgleda da je Garbin kupio popriličan stambeni sklop s različitim pripadajućim gospodarskim prostorijama jer se u ugovoru navode kuća, konoba za vino, skladište, zidovi, dvorište i vrt.¹⁵ Vjerojatno je nedugo nakon kupovine Garbin kuću i preuredio, pa je tom prigodom, da bi obilježio mjesto svojeg stanovanja, dao izraditi i unutar portala ugraditi novu reprezentativnu lunetu ukrašenu osobnom inačicom obiteljskog grba. Dakle, luneta s Garbinove kuće ne može se datirati ranije od 1609. godine. Luneta je rad vještog i dobro opremljenog klesara koji se u obradi pojedinih detalja na listovima akantusa i tijelu pantere koristio i svrdlima. Posebno je lijepo modelirano lišće akantusa koje se u visokom reljefu nesputano povija u različitim smjerovima ispunjavajući slobodne površine lunete uokolo grba. Uz razvedeniju vanjsku formu samog štita, upravo je slobodnije oblikovanje akantusova lišća detalj koji razlikuje lunetu od gotičko-renesansne klesarske tradicije i omogućava njezino kasnije datiranje. Ona svjedoči ili o dugom trajanju tipologije i stila ili o Garbinovoj namjernoj želji da portal s lunetom prikaže starijima, to jest otprije prisutnima u gradskoj vizuri, pa je novu lunetu s grbom namjerno izradio prema arhaičnijim obrascima, možda i kako bi je uskladio s nama neznanim, ali na kući tada još postojećim, najvjerojatnije gotičko-renesansnim oblicima. O konkretnom imenu i mogućem autorstvu reljefa u luneti bez arhivskih dokumenata može

¹² Radoslav TOMIĆ, *Slikar Giovanni Battista Augusti Pitteri u Dalmaciji*, Barbat, Zagreb, 2002., 44 – 45; Emil HILJE – Radoslav TOMIĆ, *Umjetnička baština Zadarske nadbiskupije – Slikarstvo*, Zadar, 2006., kataloška jedinica br. 125, 304 – 306.

¹³ Prezime se u izvorima susreće u inačicama Gherbin, Gerbin te Garbin, što je i prihvaćeno u dosadašnjoj literaturi.

¹⁴ Guerrin FERANTE, *Regesti dell' Archivio Notarile di Zara*, Znanstvena knjižnica Zadar, Rukopisi, Ms. 16532/461, IV, LIV – LX, Numero 58 – 60.

¹⁵ HR-DAZD, 31 – Bilježnici Zadra (dalje: 31), Cristoforo Spiondello (1602. – 1618.), B. II, F. II, fol. 36 – 37. U dokumentu je navedena kuća i pripadajuće zgrade: [...] *aquistata una casa (...) di muro, sollevato, coperta da coppi, con la sua muracha et orto et con tutti li alberghi, caneva, magazzini, corte et tutte le altre* [...]. Spisi bilježnika C. Spiondella znatno su oštećeni od vlage što otežava temeljitije čitanje dokumenata.



se samo nagađati. Tijekom prvih desetljeća 17. stoljeća arhivski dokumenti u Zadru spominju nekolicinu klesara, iako ih je zasigurno moralo biti i mnogo više: Petar Dušmanić, Thomaso Spie, Matija Franković, Šimun Marinović, Zuanne da Buran, Bortolo Repellini i Lorenzo Repellini. Ti su se majstori vjerojatno bavili obradom kamena u širokom rasponu poslova izrađujući klesane arhitektonske elemente korištene u gradnjama i preinakama gradskih palača i skromnijih kuća, samostana te crkava (klesanci za zidanje, dijelovi reprezentativnih portala, kameni okviri za vrata i prozore, ograde, stepenice, stupovi, pilastri, kapiteli, balusteri) i inventar namijenjen opremi profane i sakralne arhitekture (bunarske krune, grbovi, umivaonici, kamini, nadgrobnne ploče, škropionice, krstionice).¹⁶ U ovom kontekstu treba spomenuti i djelovanje članova obitelji Bokanić i njihovih dobro organiziranih radionica koji su u Zadru oko 1600. godine zaposleni na više važnih graditeljskih i klesarskih zadataka.¹⁷ Nije isključeno da se Garbin u ostvarenju svoje narudžbe okrenuo i klesarima djelatnima izvan Zadra.

Točan položaj kuće u koju je bio ugrađen portal s Garbinovom lunetom, a koju je Giuseppe Sabalich evidentirao na gradskom broju 166/167, vidljiv je pod istim brojevima (166 i 167) na spomenutom katastarskom planu Zadra iz 1825. – 1827. godine u ulici *Santo Demetrio*. Ulica je naziv dobila po nekadašnjem obližnjem samostanu, a obilazila je oko stambenog bloka na čijem je sjevernom uglu bila smještena Garbinova kuća (Sl. 2).

Osim podataka o kupnji kuće koji omogućava datiranje lunete netom iza 1609. godine, relativno brojna i mahom do sada neobjavljena arhivska građa otkriva i posvemašnju uključenost Grgura Garbina u svakodnevni život grada. Kao *Il capo di bombardieri* s obitavalištem u gradskoj četvrti sv. Dimitrija naveden je u popisu gradskog stanovništva koji je 1608. godine dao izraditi zadarski knez Ottaviano Mocenigo (knez od 1607. – 1609.). Uz njega, u obitelji su navedene i dvije žene te dvije djevojčice.¹⁸ Dva je puta, 1605. i 1611. godine, zabilježen i u matičnim knjigama vjenčanih zadarske župe sv. Stošije

¹⁶ Bojan GOJA, *Mramorna oltaristika u 17. i 18. stoljeću na području Zadarske nadbiskupije*, doktorska disertacija, Zagreb, 2010., 1. dio, 50 – 53.

¹⁷ Vladimir MARKOVIĆ, „Škrinja sv. Šimuna i arhitektura u Zadru oko 1600.“, *Peristol*, 48 (2005.), 95–108; Bojan GOJA, „Prilog poznavanju izgradnje nedovršene Crkve sv. Šimuna u Zadru“, *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 32, Zagreb (2008.), 99 – 106; Radoslav TOMIĆ, *Umjetnička baština Zadarske nadbiskupije – Kiparstvo II, Od XVI. do XX. stoljeća*, Zadar, 2008., kat. jed. 8, 66 – 68; Laris BORIĆ, „Zadarsko poprsje providura Giangiacoma Zanea – prijedlog za Tripuna Bokanića“, *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 34, 2010., 91 – 100. U navedenim je radovima citirana i starija literatura o Bokanićima u Zadru.

¹⁸ Roman JELIĆ, *Stanovništvo Zadra 1608. godine*, Zadar, 1985., 26. Uz oznaku zanimanja nije navedeno ime osobe, no sasvim sigurno je riječ o kapetanu Grguru Garbinu.



SLIKA 2. Državni arhiv u Zadru, 382 – Uprava za katastarsku izmjeru, 1823. – 1839., br. 577, Zadar – Grad, 1825. – 1827., položaj kuće s portalom i lunetom s Garbinovim grbom na gradskim brojevima 166. i 167

kao svjedok.¹⁹ Postojanje Garbinove kuće u blizini samostana sv. Dimitrija zabilježeno je i u vizitaciji izvršenoj 1617. godine od zadarskog nadbiskupa Luke Stelle (nadbiskup od 1615. do 1624. godine). Obilazeći samostanski sklop 25. kolovoza 1617. godine, ustvrdio je da kuća kapetana topnika gdje živi neka Colombinijeva nadvisuje prozor sobe koju koristi prečasnica sestra Cattarina Girardini, očito smatrajući kako to može naškoditi svakodnevici te remetiti moral i disciplinu redovničkog života.²⁰ Na osnovi podataka u bilježničkim spisima i matičnim knjigama župe sv. Stošije saznajemo i druge važne biografske podatke o članovima obitelji Garbin u Zadru.

Podatak o smrti kapetana zadarskih topnika Grgura Garbina zabilježen je u matičnim knjigama pod nadnevkom 25. siječnja 1621. godine, a njegovo

¹⁹ Roman JELIĆ, „Stanovništvo Zadra u drugoj polovici XVI. i početkom XVII. st. gledano kroz matice vjenčanik“, *Starine*, knjiga 49, Zagreb, 1959., 396.

²⁰ AZDN, Vizitacije, kutija 1/sv. 5, fol. 57. *La finestra della Reverenda suor Cattarina Girardini, è affato dominata dalla casa del capitano di Bombardieri ove sta la Colombini*. O nekadašnjoj crkvi i samostanu sv. Dimitrija vidjeti: Carlo Federico BIANCHI, *Zara cristiana*, I, 435 – 442.



tijelo pokopano je u crkvi sv. Dimitrija u neposrednom susjedstvu obiteljske kuće.²¹ Garbinova ostavština iz 1608. godine, u kojoj se spominje i njegova trudna supruga Margarita, otkriva znatnu imovinu u nekretninama, nakitu, novcu, osobnim stvarima i skupocjenoj odjeći te različite poslovne odnose s pojedincima od Zadra i Paga do Venecije, Sevilje i Meksika (*Nova Spagna*).²² U mjesecu studenom 1608. godine imenuje svojim opunomoćenikom paškoga plemića Petra Bilinića.²³ U dokumentu pod nadnevkom 22. travnja 1608. godine Garbin opoziva punomoć ranije učinjenu u Sevilji na ime Zuannea Tronfoa, kao i onu načinjenu u Zadru na ime Andreje Poggia i Tomasa da Can(?), stanovnika Sevilje, te svojim opunomoćenikom imenuje Francesca Boschettija, stanovnika Venecije, kako bi ga zastupao u poslovima koje ima sa Zuaneom Rodriguezom i Andreasom de Zervasom, stanovnikom Sevilje.²⁴ Zabilježen je kao *Gregorio Garbini Capo di Bombardieri di Zara* u jednom dokumentu iz travnja 1616. godine.²⁵ U matičnim knjigama zabilježeno je i da su Garbinu u Zadru rođena dva sina. Marco Antonio kršten je 29. travnja 1609. godine. Rođen je od oca Grgura Garbina i majke Margarite. Kao kumovi na krštenju zabilježeni su Simon Soppe i Maria Civalelli.²⁶ Kumstvo dvoje pripadnika starog i uglednog gradskog plemstva upućuju na to da je Garbin imao kontakte s najvišim društvenim slojevima u tadašnjem Zadru. Sin Ivan Grgur kršten je 21. ožujka 1611. godine. Rođen je od oca Grgura Garbina i majke Marije Bilinić iz Paga. Dječakov krsni kum bio je nadzornik streljiva Francesco d'Allesandri što mora imati veze s Garbinovim položajem zapovjednika topnika.²⁷ Podatak o dvije različite supruge

²¹ HR-AZDN, 43, Zbirka matičnih knjiga, Zadar – Sv. Stošija, Knjiga umrlih, OBITUUM II, (1617–1651), fol. 50. *1621 25 Gienaro. Obito di messer Gregorio Gerbin capo di bombardieri sepolto a San Dimitri.*

²² Ivna ANZULović, „Što je „crovata“ iz inventara i ostavština kod zadarskih bilježnika iz kraja 16. i iz 17. stoljeća“, *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru*, 34, Zadar, 1992., 100. Za ostale pojedinosti iz ostavštine vidjeti i: HR-DAZD, 31, Cristoforo Spirondello (1602. – 1618.), B. III, F. VI, fol. 2 – 8.

²³ HR-DAZD, 31, Cristoforo Spirondello (1602. – 1618.), B. II, F. II, fol. 29 – 29v.

²⁴ HR-DAZD, 31, Cristoforo Spirondello (1602. – 1618.), B. II, F. I, fol. 8v. – 9v.

²⁵ HR-DAZD, 31, Giulio de Marchi (1615. – 1678.), B. I, F. IV, sine fol.

²⁶ HR-AZDN, 43, Zbirka matičnih knjiga, Zadar – Sv. Stošija, Knjiga krštenih, BAPTIZATORUM VII, (1608 – 1615), fol. 16v. *Adi 29 Aprile 1609. Io don Gregorio Uticenne battezzai con licentia di Reverendi Reverendi Curati Marco Antonio figliolo di Signor Capo Gregorio Gherbin procreato con Madona Margarita sua moglie. Compari: Magnifico Signor Simon Soppe e la Magnifica Signora Maria Civalelli.*

²⁷ HR-AZDN, 43, Zbirka matičnih knjiga, Zadar – Sv. Stošija, Knjiga krštenih, BAPTIZATORUM VII, (1608 – 1615), fol. 74v. *1611. adi 21. Marzo. Io Prete Vincenzo Triffoni curato battezzai Ioanni Gregorio fiolo di Signor Gregorio Gherbin da Pago procreato con la signora Maria Bilinicchia sua moglie da Pago abitanti a Zara. Compari: Il signor Francesco d'Allesandriso pramesser delle monitioni in questa Citta, et la signora Margherita moglie di messer Simeone Lovadello cittadino.*



s kojima je Garbin u kratkom roku dobio dva sina mogao bi značiti da je prva supruga Margarita zajedno s tek rođenim sinom Markom Antonijem, o kojem nisu pronađene druge vijesti u izvorima, preminula ubrzo nakon poroda.

Ivan Grgur Garbin u Zadru je 28. srpnja 1633. godine sklopio brak sa Zanettom, udovicom pokojnog kapetana Ivana Juriše iz Senja.²⁸ U Zadru im se rađaju djeca, kako je upisano u matičnim knjigama župe sv. Stošije. Elena Stephana krštena je 4. siječnja 1635. godine.²⁹ Iduće, 1636. godine pod nadnevkom 24. siječnja krštena je Gieronima Gasparina.³⁰ Domenica Francesca krštena je 25. listopada 1638. godine.³¹ Francischina je krštena 21. kolovoza 1642. godine.³² Blizanci Perina i Bortolo Geronimo kršteni su 12. rujna 1644. godine³³ i 16. rujna 1644. godine.³⁴

²⁸ HR-AZDN, 43, Zbirka matičnih knjiga, Zadar – Sv. Stošija, Knjiga vjenčanih, MATRIMONIORUM V, (1632 – 1655), fol. 19. 1633. *Adi 28 detto (luglio). Dispensatte le denuntie dal Reverensissimo Monsignor Vicario Fozza tra Zan Gregorio Garbin Orese et Zanetta relicta quondam Capitano Zuane Giurissa da Segnaio Domenico Cossovich Curato d' ordine del sopradetto Monignor Vicario ho congiunto li sopradetti Zan Gregorio et Zanetta in Casa di habitatione di sopradetto Zan Gregorio presenti testimoni Gierolimo Bricio et mistro Zanetto da Candia et molti altri.*

²⁹ HR-AZDN, 43, Zbirka matičnih knjiga, Zadar – Sv. Stošija, Knjiga krštenih, BAPTIZATORUM IX, (1629 – 1643), fol. 88. 1635 *Adi 4 Genaro. Io don Domenico Cossovich Curato ho batezato Elena Stephana figliola di Signor Zan Gregorio Garbin procreata con Signora Zanetta sua legitima moglie, Compari Signor Iacomo Calliffi et Signora Cecilia Zuchi.*

³⁰ HR-AZDN, 43, Zbirka matičnih knjiga, Zadar – Sv. Stošija, Knjiga krštenih, BAPTIZATORUM IX, (1629 – 1643), fol. 111. *Adi 24 Genaro (1636). Io don Domenico Cossovich con licenza delli Reverendi reverendi Curati ho batezato Gieronima Gasparina figliola di Zan Gregorio Gerbin procreata con Zanetta sua legitima moglie. Compari Illustre Signor Gieronimo Gigliardini Dottor et la Illustre Signora Margarita moglie del Illustre Signor Gierolimo Grisogono Dottor.*

³¹ HR-AZDN, 43, Zbirka matičnih knjiga, Zadar – Sv. Stošija, Knjiga krštenih, BAPTIZATORUM IX, (1629 – 1643), fol. 169v. *Adi 25 detto (Octobrio 1638). Io don Domenico Cossovich con licenza delli Reverendi Reverendi Curati ho batezato Domenica Francesca figliola di mistro Zan Gregorio Gerbin procreata con madona Zanetta sua legitima moglie. Compari Signor Paolo Compari et Signora Elena moglie del Signor dottor Egidio Mazzaroli.*

³² HR-AZDN, 43, Zbirka matičnih knjiga, Zadar – Sv. Stošija, Knjiga krštenih, BAPTIZATORUM IX, (1629 – 1643), fol. 257. *Adi 21 Agosto 1642. Io Prete Teodoro Zampandi ho Battizzato Francischina figliola di mistro Zan Gregorio Gerbin procreata con madona Zanetta sua legitima consorte. Compari Il Signor Simon Lovatilli, et la Signore Maria Tartaglia, et ho fatto il batesimo in casa in caso di necessita.*

³³ HR-AZDN, 43, Zbirka matičnih knjiga, Zadar – Sv. Stošija, Knjiga krštenih, BAPTIZATORUM X, (1643 – 1656), fol. 28. *Adi 12 Settembre 1644. Io don Bastian Bulgarei Curato hò battezzato Perina figliola di mistro Zan Gregorio Garbin procreata con Zanetta sua legittima Consorte Compari il molto Illustre et Eccellente Signor Gerolimo Girardini Dottor et la Signora Laura moglie del Signor Guerin Guerini.*

³⁴ HR-AZDN, 43, Zbirka matičnih knjiga, Zadar – Sv. Stošija, Knjiga krštenih, BAPTIZATORUM X, (1643 – 1656), fol. 28. *Adi 16 Settembre 1644. Io don Teodoro Zampandi con licenza delli Reverendi Curati hò battezzato Bortolo Geronimofigliolo di mistro Gian Gregorio Garbin procreato con Zanetta sua legittima Consorte Compari il Signor Anzolo Fiorini Cirugicho et la Signora Laura moglie del Signor Guerin Guerini.*



Za proučavanje lokalnog zlatarstva važno je istaknuti podatak iz matične knjige vjenčanih da je Ivan Grgur Garbin zanimanjem bio zlatar. Kao zlatar (*Zan Gregorio Garbin Orese*) naveden je i u jednom dokumentu datiranom 18. veljače 1638. godine gdje se javlja u svojstvu svjedoka.³⁵ Podatak o smrti Ivana Grgura Garbina upisan je u matičnu knjigu pod nadnevkom 16. prosinca 1646. godine, a njegovo tijelo pokopano je u crkvi sv. Dimitrija.³⁶

Na temelju usporedne analize arhivskih dokumenta i detaljnijim blazoniranjem grba utvrđeno je da je luneta u današnjoj Ulice Mate Karamana izvorno pripadala portalu kuće zapovjednika zadarskih topnika kapetana Grgura Garbina († 1621.), da je izrađena prema njegovoj narudžbi najvjerojatnije odmah nakon 1609. godine kada on na tome mjestu, u neposrednoj blizini samostana sv. Dimitrija, kupuje kuću te su doneseni novi podatci iz njegova i obiteljskog života njegovih potomaka.

³⁵ HR-DAZD, 31, Zuanne Braicich (1621. – 1645.), B. VII, F. VII, Prot. 71, fol. 37v.

³⁶ HR-AZDN, 43, Zbirka matičnih knjiga, Zadar – Sv. Stošija, Knjiga umrlih, OBITUUM II, (1617 – 1651), fol. 332v. *Adi 16. dicembre (1646.). Obitto di Gio. Gregorio Gerbin sepolto a S. Dimitri.*



Bojan GOJA

GRGUR GARBIN († 1621), CAPTAIN OF ARTILLERYMEN,
AND HIS HOUSE IN ZADAR

SUMMARY

On the basis of the conducted archival and field research, the author presents new knowledge regarding the portal lunette earlier home of the Garbin family in Zadar, today built into the front facade of the house in Mate Karaman Street. The author describes the coat of arms in the portal lunette, and consequently – since it shows a cannon and a male head with the characteristic hat – brings it into connection with Grgur Garbin, captain of the Zadar artillerymen. In the 17th century, this type of hat – decorated with long feathers and identical to the one on Garbin's grave – made an integral part of the uniform of Venetian commanders holding the rank of captain; this counts for artillery units, too. The noble Garbin family originates from the island of Pag, and one family branch moved to Zadar at the beginning of the 17th century. It is concluded that the portal lunette was built just after the year 1609, when – according to the archival documents – Grgur Garbin had bought a house near the monastery of St. Demetrius in Zadar. The author sets the accurate location of Garbin's house and brings fresh archival data from the life of Grgur Garbin and his descendants. Record on the death of Grgur Garbin, captain of the Zadar artillerymen, was entered into registry books under the date 25 January 1621, and he was buried in the church of St. Demetrius near his family home. Grgur Garbin had two sons, both born in Zadar – Marco Antonio, baptised on 29 April 1609, and Ivan Grgur, baptised on 21st March 1611. Based on recent archival research, the author further learned that Garbin's son Ivan Grgur, who died in Zadar in 1646, was professional goldsmith.

Keywords: Zadar; 17th century; captain Grgur Garbin; residential architecture.